।।ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ।।

ଶିରିଡ଼ିକୁ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଆଗମନ, ସନ୍ତଙ୍କ ଅବତାର ଲୀଳା, ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥ ଶିରିଡ଼ି, ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ଗୌଲି ବୁବାଙ୍କ ଅନୁଭବ, ଶ୍ରୀ ବିଠ୍ଠଲ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରକଟ, କ୍ଷୀର ସାଗର କଥା, ଦାସଗଣୁଙ୍କ ପ୍ରୟାଗ ସ୍ନାନ, ତିନି ଓ୍ୱାଡ଼ା ।

।।ସନ୍ତଙ୍କ ଅବତାର ଲୀଳା ।।

ଭଗବତ ଗୀତା(ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ୭-୮)ରେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଛନ୍ତି ଯେ 'ଯେତେବେଳେ ଧର୍ମର ଗ୍ଲାନି ହୁଏ ଓ ଅଧର୍ମ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଅବତାର ଧାରଣ କରେ । ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପନ, ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର ବିନାଶ ତଥା ସାଧୁଜନଙ୍କର ପରିତ୍ରାଣ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଯୁଗ ଯୁଗରେ ଧରାବତରଣ କରେ ।' ସାଧୁ ଏବଂ ସନ୍ଥମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱରୂପ । ସେମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ଅବତାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ କରନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ବିମୁଖତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ଯେବେ ଶୁଦ୍ରମାନେ ଉଚ୍ଚଜାତିର ଲୋକଙ୍କ ଅଧିକାର ଅପହରଣ କରିନିଅନ୍ତି, ଯେବେ ଧର୍ମାଚାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନାଦର ତଥା ନିନ୍ଦା କରାଯାଏ, ଯେବେ ଧର୍ମ ନାମରେ କୁକାର୍ଯ୍ୟମାନ ହୁଏ, ଯେବେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଳହରେ ଲିପ୍ତ ରହନ୍ତି, ଯେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସନ୍ଧ୍ୟାଦେବା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି, କର୍ମଠ ପୁରୁଷମାନେ ଧାର୍ମିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅରୁଚି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି, ଯେବେ ଯୋଗୀ ପୁରୁଷମାନେ ଧ୍ୟାନାଦି କର୍ମ ପରିତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ଏବଂ **ଯେବେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ଧାରଣା ଜାତ ହୁଏ ଯେ ଧନ, ସନ୍ତାନ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ହିଁ ସର୍ବସ୍ୱ ତଥା ଏହିପରି ଭାବରେ ସତ୍ୟମାର୍ଗରୁ ଓହରି ଲୋକେ ଯେବେ ଅଧଃପତନ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସନ୍ଥମାନେ ଧରାବତରଣ କରି ନିଜର ଉପଦେଶ ଏବଂ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମର ସଂସ୍ଥାପନ କରିଥାନ୍ତି** । ସେମାନେ ସମୁଦ୍ରରେ ବତିଘର ସଦୃଶ ଆମ୍ଭର ଉଚିତ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ତଥା ସତ୍‌ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଏହି ମାର୍ଗରେ ଅନେକ ସନ୍ଥ ଯଥା ନିବୃତ୍ତିନାଥ, ଜ୍ଞାନଦେବ, ମୁକ୍ତାବାଈ, ନାମଦେବ, ଗୋରା, ଗୋଣାଇ, ଏକନାଥ, ତୁକାରାମ, ନରହରି, ନରସୀ ଭାଇ, ସଜନ କସାଇ, ସାବଂତା ମାଳି ଏବଂ ରାମଦାସ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ସନ୍ଥ ସତ୍‌ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନ୍ତେ ଶିରିଡ଼ି ସାଇବାବା ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରି ଏ ଧରାଧାମକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

।। ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥ ଶିରିଡ଼ି ।।

ଅହମ୍ମଦନଗର ଜିଲାର ଗୋଦାବରୀ ନଦୀତଟ ହେଉଛି ସୌଭାଗ୍ୟପ୍ରଦାୟିନୀ ସେହି ପୁଣ୍ୟଭୂମି, ଯାହାର ତଟଦେଶରେ ବହୁ ସନ୍ଥ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ଏଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ଏହିଭଳି ସନ୍ଥମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱର ମହାରାଜ ପ୍ରମୁଖ ଥିଲେ । ଶିରିଡ଼ି, ଅହମ୍ମଦନଗର ଜିଲାର କୋପରଗାଓଁ ତାଲୁକାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଗୋଦାବରୀ ନଦୀ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ପରେ ଶିରିଡ଼ିକୁ ସିଧା ରାସ୍ତା ଯାଇଛି । ଆଠ ମାଇଲ ରାସ୍ତା ଚାଲିବା ପରେ ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ନିମଗାଓଁ ପହଞ୍ଚିବେ ସେଠାରୁ ଶିରିଡ଼ି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ । କୃଷ୍ଣା ନଦୀ ତଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ ଗାଣଗାପୁର, ନରସିଂହବାଡ଼ି ଏବଂ ଉଦୁମ୍ବର ଭଳି ଶିରିଡ଼ି ମହାନ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ରର ମାନ୍ୟତା ଅର୍ଜନ କରିଛି । ପଣ୍ଢରପୁର ନିକଟସ୍ଥ ମଙ୍ଗଳବେଢ଼ାକୁ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ଦାମୋଜୀ, ସମର୍ଥ ରାମଦାସ ସଜ୍ଜନଗଡ଼କୁ ଏବଂ ଦତ୍ତାବତାର ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ସରସ୍ୱତୀ ବାଡ଼ିକୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଣତ କଲେ ସେହିପ୍ରକାର ଶ୍ରୀ ସାଇନାଥ ମହାରାଜ ଶିରିଡ଼ିରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଏହାକୁ ପବିତ୍ର ଧାମରେ ପରିଣତ କରିଛନ୍ତି ।

।। ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ।।

ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଶିରିଡ଼ିର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏବେ ଆମେ ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଅବଲୋକନ କରିବା । ସେ ଏହି ଭବସାଗର, ଯାହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ; ତାହା ଉପରେ ବିଜୟପ୍ରାପ୍ତି କରିଥିଲେ । ଶାନ୍ତି ତାଙ୍କର ମହାନ୍ ଆଭୂଷଣ ଥିଲା ତଥା ସେ ଜ୍ଞାନର ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରତୀକ ଥିଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଭକ୍ତମାନେ ସର୍ବଦା ତାଙ୍କର କୃପାଛାୟା ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ଦାନୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ରାଜା କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ସମତୁଲ୍ୟ ଦାନୀ ଥିଲେ । ସମସ୍ତ ସାର ମଧ୍ୟରେ ସେ ସାରାଂଶ ଥିଲେ । ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅରୁଚି ଥିଲା ।

ସର୍ବଦା ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପରେ ନିମଗ୍ନ ରହିବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ଧ୍ୟେୟ ଥିଲା । ଅନିତ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଆକର୍ଷଣ ତାଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁନଥିଲା । ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତି ସମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀମୁଖରୁ ସର୍ବଦା ଅମୃତ ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା । ଧନୀ ଓ ଗରିବ ଉଭୟେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଥିଲେ । ମାନ-ଅପମାନ ନେଇ ତାଙ୍କ ମନରେ କିଞ୍ଚିତ ମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ନଥିଲା । ସେ ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତରେ ସମ୍ଭାଷଣ କରୁଥିଲେ, ପ୍ରକାର ପ୍ରକାର ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟୁଥିଲେ, ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କର ଅଭିନୟ ତଥା ନୃତ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ଗଜଲ ଓ କବାଲି ଶୁଣୁଥିଲେ ।

ଏତେସବୁ କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସମାଧି ତିଳେ ମାତ୍ର ଭଙ୍ଗ ହେଉନଥିଲା । ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ନାମ ସର୍ବଦା ତାଙ୍କର ଓଠରେ ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସାରା ସଂସାର

ଜାଗ୍ରତ ରହୁଥିଲା ସେତେବେଳେ ସେ ନିଦ୍ରା ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ସଂସାର ଶୋଇଯାଉଥିଲା ସେତେବେଳେ ସେ ଜାଗ୍ରତ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ତଃକରଣ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର ସମାନ ଶାନ୍ତ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ସମ୍ପର୍କରେ ନା କେହି ନିଶ୍ଚିତ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁଥିଲା ନା ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀର ଆଦି ଅନ୍ତ ପାଉଥିଲା । କହିବାକୁ ଗଲେ ସେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଓ ବ୍ୟାପାର ସମ୍ପର୍କରେ ତାଙ୍କୁ ଭଲଭାବେ ଜଣାଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦରବାରର ଶୋଭା ନିଆରା ଥିଲା ।

ସେ ପ୍ରତିଦିନ ଅନେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ବୟାନ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ଶାନ୍ତି ତିଳେମାତ୍ର ବ୍ୟାହତ ହେଉନଥିଲା । ସେ ସର୍ବଦା ମସଜିଦ୍‌ର ପ୍ରାଚୀରକୁ ଆଉଜି ବସି ରହୁଥିଲେ ତଥା ପ୍ରାତଃ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ଲେଣ୍ଡି ଏବଂ ଚଭାଡ଼ିକୁ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଆତ୍ମସ୍ଥ ରହୁଥିଲେ । ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେ ସାଧକଙ୍କ ସମାନ ଆଚରଣ କରୁଥିଲେ । ସେ ବିନମ୍ର,ଦୟାଳୁ ତଥା ଅଭିମାନରହିତ ଥିଲେ । ସେ ସର୍ବଦା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁଖ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ମହାନ୍ ଅବତାର ଶ୍ରୀ ଶିରିଡ଼ି ସାଇବାବାଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଶିରିଡ଼ି ପବିତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲା । ତାହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅସାଧାରଣ ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁପରି ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱର ଆଳନ୍ଦୀ ଏବଂ ଏକନାଥ ପୈଠଣର ଖ୍ୟାତି ବୃଦ୍ଧି କଲେ ସେହିପରି ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିରିଡ଼ିର ଯଶ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଶିରିଡ଼ିର ଫୁଲ, ପତ୍ର, ଗୋଡ଼ି ଓ ମାଟି ମଧ୍ୟ ଧନ୍ୟ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀ ସାଇଙ୍କ ଚରଣାମ୍ବୁଜ ଚୁମ୍ବନ କରିବା ତଥା ତାଙ୍କର ଚରଣକୁ ମସ୍ତକରେ ଧାରଣ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିରିଡ଼ି ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ପଣ୍ଡରପୁର, ଜଗନ୍ନାଥ ପୁରୀ, ଦ୍ୱାରକା, ବନାରସ(କାଶୀ), ମହାକାଳେଶ୍ୱର ତଥା ଗୋକର୍ଣ୍ଣ ମହାବଳେଶ୍ୱରରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଶ୍ରୀ ସାଇଙ୍କ ଦର୍ଶନ ହିଁ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବେଦମନ୍ତ୍ର ସଦୃଶ ଥିଲା, ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସେମାନଙ୍କର ଆସକ୍ତି ନାଶ ହେବା ସହ ଆତ୍ମଦର୍ଶନର ପଥ ସୁଗମ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀଦର୍ଶନ ଯୋଗସାଧନ ତୁଲ୍ୟ ସମାନ ଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ପାପ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ପାଦସେବନ ତ୍ରିବେଣୀ ସ୍ନାନ ସହିତ ସମାନ ଥିଲା ଏବଂ ଚରଣାମୃତ ପାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ମନୋକାମନାରୁ ତୃପ୍ତି ମିଳୁଥିଲା । ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଆମ ପାଇଁ ବେଦ ସଦୃଶ ଥିଲା । ପ୍ରସାଦ ଏବଂ ଉଦି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧି ହେଉଥିଲା । ସେ ହିଁ ଆମର ରାମ ଓ କୃଷ୍ଣ ଥିଲେ, ଯିଏକି ଆମକୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି, ସେ ହିଁ ଆମର ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଥିଲେ । ସେ ଛନ୍ଦ କପଟରୁ ତ ଦୂରରେ ଥିଲେ ତଥା କେବେ ନିରାଶ ବା ହତାଶ ହେଉନଥିଲେ । ସେ ସର୍ବଦା ଆତ୍ମସ୍ଥ, ଚୈତନ୍ୟଘନ ତଥା ଆନନ୍ଦର ମଙ୍ଗଳମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲେ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଶିରିଡ଼ି ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ପଞ୍ଜାବ, କଲକତା, ଉତ୍ତର ଭାରତ, ଗୁଜରାଟ, ଢ଼ାକା ଏବଂ କୋଙ୍କଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଥିଲା ।

ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି ଦିନକୁ ଦିନ ବିଜୁଳି ବେଗରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନରୁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଦର୍ଶନାର୍ଥୀ ଆସି ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରି ଲାଭ ଉଠାଇଲେ । କେବଳ ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ସିଏ ଶୁଦ୍ଧ କିମ୍ବା ଅଶୁଦ୍ଧ ହୃଦୟର ହୋଇଥାଉ, ତା'ର ମନକୁ ପରମ ଶାନ୍ତି ମିଳୁଥିଲା । ତାକୁ ସେହି ପ୍ରକାର ଅନୁଭବ ହେଉଥିଲା ଯେପରିକି ପଣ୍ଡରପୁରର ବିଠ୍ଠଲ ଭଗବାନଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ହେଉଥିଲା । ଏହା କୌଣସି ଅତିଶୟୋକ୍ତି ନୁହେଁ । ଦେଖନ୍ତୁ ଜଣେ ଭକ୍ତଙ୍କ ଏପରି ଅନୁଭୂତି ହୋଇଥିଲା ।

।।ଗୌଲିବୁବା ।।

ପ୍ରାୟ ୯୫ ବର୍ଷର ବୟୋବୃଦ୍ଧ ଭକ୍ତ ଗୌଲିବୁବା ଆଠ ମାସ ପଣ୍ଡରପୁର ତଥା ୪ ମାସ(ଆଷାଢ଼ରୁ କାର୍ତ୍ତିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ଗଙ୍ଗାତଟରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଜିନିଷପତ୍ର ନେବା ପାଇଁ ସେ ଗୋଟିଏ ଗଧକୁ ପାଖରେ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହୁଥିଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷ ସେ ପଣ୍ଡରପୁର ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଫେରିବା ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଶିରିଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ । ବାବାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ପ୍ରେମ ଥିଲା । ସେ ବାବାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଏକଲୟରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କହୁଥିଲେ କି ଇଏ ତ ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡରିନାଥ, ଶ୍ରୀ ବିଠ୍ଠଲଙ୍କ ଅବତାର ଅଟନ୍ତି, ଯିଏକି ଅନାଥର ନାଥ, ଦୀନଦୟାଳୁ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଦୀନଙ୍କର ନାଥ । ଗୌଲିବୁବା ଶ୍ରୀ ବିଠ୍ଠଲଙ୍କ ପରମ ଭକ୍ତ ଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ଥର ପଣ୍ଡରି ଯାତ୍ରା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷରେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବା ହିଁ ପଣ୍ଡରିନାଥ ।

।।ବିଠ୍ଠଲ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକଟ ହେଲେ ।।

ଭଗବତ୍ ଚିନ୍ତନ ଏବଂ ଭଜନରେ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କର ବିଶେଷ ଅଭିରୁଚି ଥିଲା । ସେ ସର୍ବଦା ଆଲ୍ଲା ମାଲିକ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୀର୍ତ୍ତନ ସପ୍ତାହ କରୁଥିଲେ । ଏହାକୁ ନାମ ସପ୍ତାହ କୁହାଯାଏ । ଥରେ ସେ ଦାସଗଣୁଙ୍କୁ କୀର୍ତ୍ତନ ସପ୍ତାହ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଦାସଗଣୁ ବାବାଙ୍କୁ କହିଲେ କି 'ଆପଣଙ୍କର ଆଦେଶ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ୱାସନା ଦିଅନ୍ତୁ କି ସପ୍ତାହ ଶେଷରେ ବିଠ୍ଠଲ ଭଗବାନ ଯେପରି ପ୍ରକଟ ହେବେ ।'

ବାବା ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ସ୍ପର୍ଶ କରି କହିଲେ ବିଠ୍ଠଲ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରକଟ ହେବେ, ତେବେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ତୀବ୍ର ଉତ୍ସୁକତା ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଆବଶ୍ୟକ । ଠାକୁରନାଥର ଡଙ୍କପୁରୀ, ବିଠ୍ଠଲର ପଣ୍ଡରି, ରଣଛୋଡ଼ର ଦ୍ୱାରକା ତ ଏହି ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଦୂରକୁ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ବିଠ୍ଠଲ କ'ଣ କେଉଁଠୁ ବାହାରୁ ଆସିବେ ? ସେ ଏଠାରେ ହିଁ ବିଦ୍ୟମାନ । **ଯେତେବେଳେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ**

ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତିର ସ୍ରୋତ ଉଛୁଳି ଉଠିବ; ବିଠ୍ଠଲ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକଟ ହେବେ ।'

ସପ୍ତାହ ଶେଷ ହେବା ଉପରାନ୍ତେ ବିଠ୍ଠଲ ଭଗବାନ ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରକଟ ହେଲେ । କାକାସାହେବ ଦୀକ୍ଷିତ ସବୁଦିନପରି ସ୍ନାନସାରି ଯେତେବେଳେ ଧ୍ୟାନରେ ବସିଲେ ତାଙ୍କୁ ବିଠ୍ଠଲ ଭଗବାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ ହେଲା । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ମସଜିଦ୍ ଯାଇଛନ୍ତି, ବାବା ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ 'କ'ଣ ବିଠ୍ଠଲ ଆସିଥିଲେ ନା ? ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲ ? ସେ ବହୁତ ଚଞ୍ଚଳ । ତାଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ଭିଡ଼ିଧର । ସାମାନ୍ୟ ଅସାବଧାନ ହେଲେ ସେ ଖସି ପଳାଇବେ । ଏହା ସକାଳର ଘଟଣା ଥିଲା ଏବଂ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଦର୍ଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ସେହିଦିନ ଜଣେ ଫଟୋ ବିକାଳି ବିଠୋବାଙ୍କର ୨୫/୩୦ଟି ଚିତ୍ର ନେଇ ବିକିବାକୁ ଆସିଲା । ଏହି ଚିତ୍ର ଠିକ୍ ସେହିପରି ଥିଲା, ଯେଉଁ ରୂପରେ କାକାସାହେବ ଦୀକ୍ଷିତ ଧ୍ୟାନାବସ୍ଥାରେ ବିଠୋବାଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଚିତ୍ର ଦେଖି ଏବଂ ବାବାଙ୍କ କଥା ସ୍ମରଣ କରି କାକାସାହେବଙ୍କୁ ବଡ଼ ବିସ୍ମୟ ଲାଗିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ତୁରନ୍ତ କିଣିନେଲେ ଏବଂ ତାହାକୁ ତାଙ୍କର ପୂଜା ଘରେ ସ୍ଥାପନା କଲେ ।

ଥାନେର ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ମାମଲତଦାର ଶ୍ରୀ ବି.ଭି. ଦେବ ତାଙ୍କର ଗବେଷଣାତ୍ମକ ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଏ କଥା ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଶିରିଡ଼ି ପଣ୍ଡରପୁରର ପରିଧିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଦକ୍ଷିଣରେ ପଣ୍ଡରପୁର ପରମ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପବିତ୍ର ଲୀଳା କ୍ଷେତ୍ର । ତେଣୁ ଶିରିଡ଼ି ହିଁ ଦ୍ୱାରକା ଅଟେ । (ସାଇ ଲୀଳା ପତ୍ରିକା ଭାଗ ୧୨, ସଂଖ୍ୟା ୧,୨,୩) ଐତିହାସିକ କେ. ନାରାୟଣ ଆୟାର ତାଙ୍କର 'ଭାରତବର୍ଷର ସ୍ଥାୟୀ ଇତିହାସ' ଶୀର୍ଷକ ପୁସ୍ତକରେ ସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣରୁ ଦ୍ୱାରକା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଉ ଏକ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ବାଢ଼ିଛନ୍ତି । ସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣ(ଭାଗ୨, ପୃଷ୍ଠା ୧୦)କୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ସେ କହିଛନ୍ତି:-

'ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣାମପି ବର୍ଗାଣାଂ ଯତ୍ର ଦ୍ୱାରାଣି ସର୍ବତଃ ।
ଅତୋ ଦ୍ୱାରାବତୀତ୍ୟୁକ୍ତା ବିଦ୍ଧଦ୍ଭିସ୍ତତ୍ତ୍ୱବାଦିଭିଃ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକଙ୍କ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ ନିମନ୍ତେ ସୁଗମ ଅଟେ ଦାର୍ଶନିକମାନେ ତାହାକୁ ଦ୍ୱାରକା ନାମରେ ସମ୍ବୋଧିତ କରନ୍ତି । ଶିରିଡ଼ିରେ ବାବାଙ୍କ ମସଜିଦ୍ କେବଳ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକ ନୁହନ୍ତି, ଦଳିତ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଏବଂ ଭାଗୋଜୀ ସିନ୍ଧେଙ୍କ ପରି ପତିତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଥିଲା । ଏଣୁ ଶିରିଡ଼ିକୁ ଦ୍ୱାରକା ଆଖ୍ୟା ଦେବା ସର୍ବାଦୌ ଯଥାର୍ଥ ।

।। ଭଗବନ୍ତରାଓ କ୍ଷୀରସାଗର କଥା ।।

ଶ୍ରୀ ବିଠ୍ଠଲ ଭଗବାନଙ୍କ ପୂଜାରେ ବାବାଙ୍କର କିପରି ରୁଚି ଥିଲା ତାହା ଭଗବନ୍ତରାଓ କ୍ଷୀରସାଗରଙ୍କ କଥାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ । ଭଗବନ୍ତରାଓଙ୍କ ପିତା ବିଠୋବାଙ୍କ ପରମଭକ୍ତ

ଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ସେ ପଣ୍ଡରପୁର ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରେ ବିଠୋବାଙ୍କ ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲା, ଯାହାକୁ ସେ ପ୍ରତିଦିନ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଭଗବନ୍ତରାଓ ପୂଜା, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଆଦି ସମସ୍ତ କର୍ମ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । ଯେବେ ଭଗବନ୍ତରାଓ ଶିରିଡ଼ି ଆସିଲେ ବାବା ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ କହିଲେ 'ଏହାର ପିତା ମୋର ପରମ ମିତ୍ର ଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଏଠାକୁ ଡକାଇଛି । ଇଏ କେବେ ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣ କରିନାହିଁ ଆଉ ମୋତେ ଓ ବିଠୋବାଙ୍କୁ ଉପାସରେ ରଖିଛି । ଏଣୁ ମୁଁ ତାକୁ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ଏବେ ମୁଁ ତାକୁ ପୂଜାରୀତିରେ ନିୟୋଜିତ କରିବି ।

।। ଦାସଗଣୁଙ୍କ ପ୍ରୟାଗସ୍ନାନ ।।

ଗଙ୍ଗା ଏବଂ ଯମୁନା ନଦୀର ସଂଗମସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରୟାଗ ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥସ୍ଥଳ । ଏଠାରେ ସ୍ନାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ପାପ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ଏହି କାରଣରୁ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଦିନଗୁଡ଼ିକରେ ହଜାର ହଜାର ଭକ୍ତ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଅଲଭ୍ୟ ବୁଡ଼ ପକାଇଥାଆନ୍ତି । ଥରେ ଦାସଗଣୁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ବୁଡ଼ ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ମନ ଭିତରେ ଏହିକଥା ରଖି ସେ ବାବାଙ୍କ ଅନୁମତି ନିମନ୍ତେ ଗଲେ । ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ବାବା ତୁରନ୍ତ ତାଙ୍କର ମନକଥା ଜାଣିନେଇ କହିଲେ **'ଏତେ ଦୂର ବୃଥାରେ ଯାତ୍ରା କରିବା କି ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମର ପ୍ରୟାଗ ତ ଏହିଠାରେ ଅଛି । ମୋ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ ।'**

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା । ଦାସଗଣୁ ବାବାଙ୍କ ଚରଣ ଉପରେ ମଥା ରଖି ଯେମିତି ପ୍ରଣିପାତ କରୁଛନ୍ତି ବାବାଙ୍କ ଚରଣଯୁଗଳରୁ ଗଙ୍ଗା ଓ ଯମୁନାର ଦୁଇ ଧାର ସ୍ରୋତ ରୂପରେ ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ଚମତ୍କାର ଦେଖି ଦାସଗଣୁଙ୍କର ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତିର ବନ୍ଧ ଉଛୁଳି ଉଠିଲା । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁରୁ ଅଶ୍ରୁଧାର ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାଙ୍କର ଶରୀରରେ ଅଦ୍‌ଭୁତ ଶିହରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଏବଂ ମୁଖରୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଶ୍ରୀ ସାଇଙ୍କ ବନ୍ଦନା ଝଙ୍କୃତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

।। ଶିରିଡ଼ିକୁ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଆଗମନ ।।

ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ମାତା, ପିତା, ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଓ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସମ୍ପର୍କରେ କାହାକୁ ବି କିଛି ଜଣାନଥିଲା । ଏହି ବିଷୟରେ ବହୁତ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଗଲା । ବାବାଙ୍କୁ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷୟରେ ପଚରା ଉଚୁରା କରାଗଲା କିନ୍ତୁ କେହି ବି ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ବା କିଛି ସୂତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରକୃତରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏହି ବିଷୟରେ ସର୍ବାଦୌ ଅନଭିଜ୍ଞ । ନାମଦେବ ଏବଂ କବୀରଦାସ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପରି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ। ଶାମୁକାରେ ମୁକ୍ତା

ପରି ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ କୋମଳ ଶିଶୁ ରୂପେ ସେମାନଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ଥିଲା ବିସ୍ମୟକର । **ନାମଦେବଙ୍କୁ ଭୀମରଥୀ ନଦୀ ତଟରେ ଗୋନାଇ ପାଇଥିଲେ ଏବଂ କବୀରଙ୍କୁ ଭାଗୀରଥୀ ନଦୀ ତଟରେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଥିଲେ ତମାଲ ।**

ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କର ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଥିଲା । ସେ ଶିରିଡ଼ିର ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷମୂଳରେ ଷୋହଳ ବର୍ଷ ବୟସର ତାରୁଣ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ସଦୃଶ ପ୍ରତୀତ ହେଉଥିଲେ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି ଲୌକିକ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ସେ ମାୟାକୁ ଭେଦ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମୁକ୍ତି ତାଙ୍କର ଚରଣରେ ବନ୍ଦନା କରୁଥିଲା । ଶିରିଡ଼ି ଗ୍ରାମର ଏକ ବୃଦ୍ଧ ନାରୀ ନାନା ଚୋପଦାରଙ୍କ ମାଆ ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ ।

'ଏକ ତରୁଣ, ସୁସ୍ଥ, ଫୁର୍ତ୍ତିବାନ ତଥା ଅତି ରୂପବନ୍ତ ବାଳକ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ସମାଧିଅବସ୍ଥାରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲେ । ଶୀତ କି ଗ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ତିଳେ ମାତ୍ର ଖାତିର ନଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଏହି ପ୍ରକାର କଠିନ ତପସ୍ୟା କରିବା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଦିନରେ ସେ କାହାକୁ ଭେଟୁନଥିଲେ ଏବଂ ରାତିରେ ନିର୍ଭୀକ ହୋଇ ଏକାନ୍ତରେ ଘୂରିବୁଲୁଥିଲେ । ଲୋକମାନେ ବିସ୍ମୟାଭିଭୂତ ହୋଇ ପଚାରୁଥିଲେ ଏହି ଯୁବକ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କର ରୂପରେଖ ତଥା ଗଠନ ଏପରି ଅନୁପମ ଥିଲା ଯେ ଥରେ ଦେଖିବା ଲୋକ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ସେ ସର୍ବଦା ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ବସୁଥିଲେ ଏବଂ କାହାର ଦ୍ୱାରମୁହଁକୁ ଯାଉନଥିଲେ । ଯଦିଓ ଦେଖିବାକୁ ସେ ଯୁବକ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆଚରଣ ମହାତ୍ମା ସଦୃଶ ଥିଲା । ସେ ତ୍ୟାଗ ଏବଂ ବୈରାଗ୍ୟର ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରତିମା ଥିଲେ । ଥରେ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ଜଣେ ଭକ୍ତଙ୍କ ଶରୀରରେ ଖଣ୍ଡୋବା ଦେବତା ପ୍ରକଟ ହେଲେ । ନିଜ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ 'ହେ ଦେବ ! ଏହି ତେଜସ୍ୱୀ ବାଳକର ପିତାମାତା କିଏ ଓ ସେ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଛନ୍ତି, କୃପାକରି ଆମକୁ କହନ୍ତୁ । '

ଖଣ୍ଡୋବା ଗୋଟିଏ କୋଦାଳ ମଗାଇ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଖନନ କରିବାକୁ କହିଲେ । ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଖୋଳାଗଲା, ଗୋଟିଏ ପଥର ତଳେ ଏକ ଇଟା ଦେଖାଗଲା । ପଥରକୁ କାଢ଼ିବା ପରେ ଏକ ଦ୍ୱାର ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲା, ଯେଉଁଠାରେ ଚାରୋଟି ଦୀପ ଜଳୁଥିଲା । ସେଠାରୁ ଦୁଆରର ମାର୍ଗ ଏକ ଗୁମ୍ଫା ଆଡ଼କୁ ଲମ୍ବିଥିଲା, ଗୋମୁଖ ଆକୃତିର ମୁଖା, କାଠପଟା ଓ ଫୁଲହାର ଇତ୍ୟାଦି ସେଠାରେ ଦେଖାଗଲା । ଖଣ୍ଡୋବା ପୁଣି କହିଲେ ଯେ ଏହି ଯୁବକ ୧୨ ବର୍ଷ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ତପସ୍ୟା କରିଥିଲା । ଏହାପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ସେହି ଯୁବକଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସେସବୁକୁ

ଏଡ଼ାଇଯାଇ କହିଲେ ଏହା ମୋର ଗୁରୁଙ୍କର ପବିତ୍ର ସ୍ଥଳ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର ପୂଜ୍ୟ ସ୍ଥାନ । ଏହାପରେ ଉକ୍ତ କବାଟ ଓ ଦ୍ୱାରଦେଶକୁ ପୂର୍ବପରି ବନ୍ଦ କରିଦିଆଗଲା । ଯେଉଁପରି ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଓ ଉଦୁମ୍ବର ବୃକ୍ଷକୁ ପବିତ୍ର ମନେ କରାଯାଏ ସେହିପରି ବାବା ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷକୁ ପବିତ୍ର ମନେକରି ପ୍ରେମ କରୁଥିଲେ । ମହଲସାପତି ଓ ଶିରିଡ଼ିର ଅନ୍ୟ ଭକ୍ତମାନେ ଏହି ସ୍ଥାନକୁ ବାବାଙ୍କର ଗୁରୁଙ୍କ ସମାଧି ମନେକରି ଏଠାରେ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରୁଥିଲେ ।

।। ତିନି ୱାଡ଼ା ବା ତିନୋଟି ଯାତ୍ରୀ ନିବାସ ।।

ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ପାଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନକୁ ହରି ବିନାୟକ ସାଠେ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ରୟକଲେ ଓ ସେଠାରେ ଏକ ବିଶାଳ ଭବନ ନିର୍ମାଣ କଲେ, ଯାହାର ନାମ ସାଠେ ୱାଡ଼ା ରଖାଗଲା । ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ୱାଡ଼ା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସ୍ଥାନ ଥିଲା, ଯେଉଁଠାରେ ସର୍ବଦା ଭିଡ଼ ହେଉଥିଲା । ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଚାନ୍ଦିନୀ ଏବଂ ପାହାଚ ତିଆରି କରାଗଲା । ପାହାଚ ତଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଏକ ଛୋଟ ମନ୍ଦିର ଅଛି, ଯେଉଁଠାରେ ଭକ୍ତମାନେ ଉତ୍ତରାମୁଖୀ ହୋଇ ବସନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ଗୁରୁବାର ଓ ଶୁକ୍ରବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏଠାରେ ଧୂପ ଦେବେ ସେ ସର୍ବଦା ସୁଖଲାଭ କରିବେ ।

ଏହି ୱାଡ଼ା ବହୁ ପୁରାତନ ତଥା ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଜୀର୍ଣ୍ଣୋଦ୍ଧାର ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । ସାଇବାବା ସଂସ୍ଥାନ ଏବେ ତାହା କରିଛନ୍ତି । କିଛିଦିନପରେ ଏକ ନୂତନ ୱାଡ଼ା ନିର୍ମାଣ ହେଲା, ଯାହା ଦୀକ୍ଷିତ ୱାଡ଼ା ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ୱାଡ଼ାର ନିର୍ମାତା କାକାସାହେବ ଦୀକ୍ଷିତ୍ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଇନଜ୍ଞ ଥିଲେ । ସେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଥିବା ସମୟରେ ଦୁର୍ଘଟଣାର ଶିକାର ହୋଇ ଗୋଡ଼ରେ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅନେକ ଥର ଚିକିତ୍ସା କଲେ କିନ୍ତୁ ଗୋଡ଼ ଭଲ ହେଲା ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ନାନାସାହେବ ଚନ୍ଦୋରକର ତାଙ୍କୁ ବାବାଙ୍କ କୃପା ଭିକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ।

୧୯୦୯ ମସିହାରେ ସେ ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ବାବାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଖଞ୍ଜା ଗୋଡ଼ର କ୍ଷତ ବଦଳରେ ମନର କ୍ଷତକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ନିବେଦନ କଲେ । ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ଯେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ସେ ଶିରିଡ଼ିରେ ରହିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲେ ଏବଂ ନିଜ ପାଇଁ ତଥା ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏକ ୱାଡ଼ା ନିର୍ମାଣ କଲେ । ତା ୧.୧୨.୧୯୧୦ରିଖରେ ଏହାର ଶିଳାନ୍ୟାସ ହେଲା । ସେହି ଦିନ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ବିଶେଷ ଘଟଣା ଘଟିଲା । (୧) ଦାଦାସାହେବ ଖପର୍ଦ୍ଦେଙ୍କୁ ଘରକୁ ଫେରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା (୨)ଚଭାଡ଼ିରେ ରାତ୍ରି ଦରବାର ଅବସରରେ ଆରତିର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହେଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ୱାଡ଼ା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ୧୯୧୧ ରାମନବମୀ ତିଥିରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଲା ।

ଏହାପରେ ଆଉ ଏକ ୱାଡ଼ା ନାଗପୁରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଧନୀ ବୁଟି ସାହେବ ନିର୍ମାଣ କଲେ । ଏହାର ନିର୍ମାଣରେ ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ ହେଲା । ତେବେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହେଲା କାରଣ ବାବାଙ୍କ ଶରୀର ଏବେ ସେହିଠାରେ ଚିରବିଶ୍ରାନ୍ତି ଲାଭ କରୁଛି ଏବଂ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ନାମରେ ତାହା ଜଗତ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଛି । ଏହି ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଥମେ ଏକ ବଗିଚା ଥିଲା, ଯେଉଁଠାରେ ବାବା ସ୍ୱୟଂ ଗଛ ଲଗାଉଥିଲେ ଓ ପାଣିଦେଇ ତା'ର ଦେଖାଶୁଣା କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୋଠାଘର ମଧ୍ୟ ନଥିଲା ସେଠାରେ ତିନି ତିନୋଟି ବିଶାଳ ୱାଡ଼ା ନିର୍ମିତ ହୋଇଗଲା । ଏ ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସାଠେୱାଡ଼ା ବହୁ ଦରକାରରେ ଆସୁଥିଲା ।

ବଗିଚା କଥା, ବାମନ ତାତ୍ୟାଙ୍କ ସହାୟତାରେ ସ୍ୱୟଂ ବଗିଚାର ଦେଖାଶୁଣା କରିବା, ଶିରିଡ଼ିରେ ବାବାଙ୍କ ଅସ୍ଥାୟୀ ଅନୁପସ୍ଥିତି ତଥା ଚାନ୍ଦ ପାଟିଲଙ୍କ ବରଯାତ୍ରୀରେ ପୁନଃ ଶିରିଡ଼ି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ, ଦେବୀଦାସ, ଜାନକୀଦାସ ଏବଂ ଗଙ୍ଗାଗୀରଙ୍କ ସଂଗତି, ମୋହିଦ୍ଦିନ ତମ୍ବୋଲିଙ୍କ ସହ କୁସ୍ତି, ମସଜିଦ୍‌ରେ ନିବାସ, ଡେଙ୍ଗଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଭକ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଆଦି ଘଟଣାବଳୀର ବର୍ଣ୍ଣନା ଆଗାମୀ ଅଧ୍ୟାୟରେ କରାଯିବ ।

ଶ୍ରୀ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସାଇନାଥାର୍ପଣମସ୍ତୁ । ଶୁଭଂ ଭବତୁ ।।

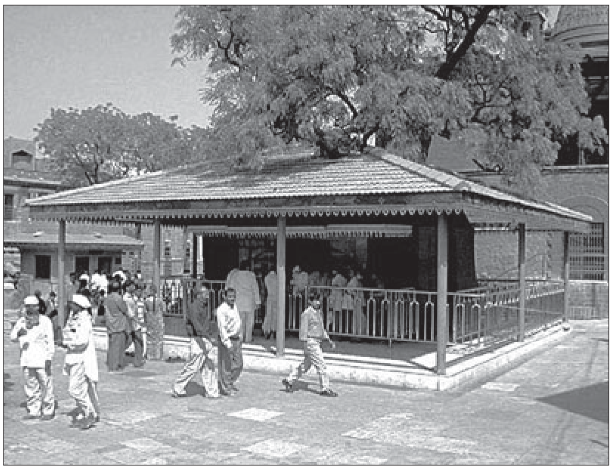

ପବିତ୍ର ଗୁରୁସ୍ଥାନ : ଏବେ ବି ମୂକସାକ୍ଷୀ ପରି ବିଦ୍ୟମାନ